Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)

den 14 mars 2024*

”Begäran om förhandsavgörande – Konsumentskydd – Direktiv 2014/17/EU – Artikel 25.3 – Konsumentkreditavtal som avser bostadsfastighet – Förtidsåterbetalning – Ersättning till kreditgivaren – Kreditgivarens uteblivna vinst – Metod för att beräkna utebliven vinst”

I mål C-536/22,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Landgericht Ravensburg (Regiondomstolen i Ravensburg, Tyskland) genom beslut av den 8 augusti 2022, som inkom till domstolen den 10 augusti 2022, i målet

MW,

CY

mot

VR Bank Ravensburg-Weingarten eG,

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M.E. Regan samt domarna Z. Csehi (referent), M. Ilešič, I. Jarukaitis och D. Gratsias,

generaladvokat: M. Campos Sánchez-Bordona,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– VR Bank Ravensburg-Weingarten eG, genom T. Winter, Rechtsanwalt,

– Tysklands regering, genom J. Möller och M. Hellmann, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tyska.

– Europeiska kommissionen, genom C. Auvret, H. Tserepa-Lacombe och G. von Rintelen, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 28 september 2023 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 25.3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/17/EU av den 4 februari 2014 om konsumentkreditavtal som avser bostadsfastighet och om ändring av direktiven 2008/48/EG och 2013/36/EU och förordning (EU) nr 1093/2010 (EUT L 60, s. 2014, 34).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan MW och CY, två konsumenter med hemvist i Tyskland, å ena sidan, och VR Bank Ravensburg-Weingarten eG, ett kreditinstitut med säte i Tyskland (nedan kallat VR Bank), å andra sidan. Målet rör en begäran om återbetalning av ersättning som betalats med anledning av förtidsåterbetalning av en konsumentkredit som avser bostadsfastighet.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Direktiv 2008/48/EG

3 I artikel 16 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG (EUT L 133, 2008, s. 66), med rubriken ”Förtidsåterbetalning” föreskrivs följande:

”…

2. Vid förtidsåterbetalning ska kreditgivaren ha rätt till en rimlig och objektivt motiverad kompensation för eventuella kostnader som har ett direkt samband med förtidsåterbetalning av krediten, förutsatt att förtidsåterbetalningen infaller inom en period med fast kreditränta.

Denna kompensation får inte överstiga 1 % av det kreditbelopp som förtidsåterbetalats, om tidsperioden mellan förtidsåterbetalningen och det överenskomna hävandet av kreditavtalet överstiger ett år. Om perioden inte överstiger ett år, får kompensationen inte överstiga 0,5 % av det kreditbelopp som förtidsåterbetalats.

…

4. Medlemsstaterna får föreskriva att

a) kreditgivaren kan utkräva denna kompensation endast under förutsättning att beloppet av förtidsåterbetalningen överskrider det tröskelvärde som fastställs i nationell lag. Detta tröskelvärde får inte överstiga 10 000 [euro] under en period om tolv månader,

b) kreditgivaren undantagsvis får kräva högre kompensation, om han kan bevisa att den förlust han lidit till följd av förtidsåterbetalningen överstiger det belopp som fastställts enligt punkt 2.

Om den kompensation som kreditgivaren kräver är högre än den förlust som han faktiskt har lidit, får konsumenten kräva att kompensationen ska minskas i motsvarande mån.

I detta fall ska förlusten vara mellanskillnaden mellan den ursprungliga avtalade räntan och den ränta till vilken kreditgivaren kan låna ut det belopp som betalats tillbaka i förtid på marknaden, vid tidpunkten för förtidsåterbetalningen, varvid hänsyn ska tas till administrativa kostnader på grund av förtidsåterbetalningen.

…”

Direktiv 2014/17

4 Direktiv 2008/48 ändrades genom direktiv 2014/17.

5 Skälen 5, 6, 7, 21 och 66 i direktiv 2014/17 har följande lydelse:

”(5) För att underlätta utvecklingen av en väl fungerande inre marknad med ett starkt konsumentskydd när det gäller kreditavtal som avser fast egendom, och för att se till att konsumenter som söker efter sådana avtal kan göra så i trygg förvissning om att de institut som de har att göra med agerar på ett professionellt och ansvarsfullt sätt, måste en lämpligt harmoniserad rättslig ram för [Europeiska] unionen skapas på en rad områden, med beaktande av skillnaderna när det gäller kreditavtal till följd av framför allt skillnader när det gäller de nationella och regionala fastighetsmarknaderna.

(6) Detta direktiv bör därför bidra till att en mer transparent, effektiv och konkurrenskraftig inre marknad utvecklas genom konsekventa, flexibla och rättvisa kreditavtal avseende fast egendom samtidigt som en hållbar utlåning och ett hållbart låntagande främjas, vilket därmed skapar ett starkt konsumentskydd.

(7) För att det ska skapas en verklig inre marknad med ett starkt och likvärdigt konsumentskydd fastställs i detta direktiv bestämmelser som ska harmoniseras maximalt vad gäller tillhandahållande av information innan avtal ingås genom det standardiserade EU-faktabladet samt beräkning av den effektiva räntan. Med hänsyn till de särskilda egenskaperna hos kreditavtal som avser fast egendom och skillnaderna vad gäller marknadsutveckling och villkor mellan olika medlemsstaterna, särskilt i fråga om marknadsstruktur och marknadsaktörer, produktkategorier och förfaranden i samband med kreditgivningsprocessen, bör medlemsstaterna dock ha rätt att behålla eller införa bestämmelser som är striktare än de som fastställs i detta direktiv inom områden som det inte tydligt angetts ska omfattas av maximal harmonisering. En sådan riktad strategi är nödvändig för att undvika en negativ effekt på nivån på skyddet för konsumenter vad avser kreditavtal inom tillämpningsområdet för detta direktiv. Medlemsstaterna bör till exempel ha rätt att behålla eller införa striktare bestämmelser vad gäller kunskaps- och kompetenskrav på personal och instruktionerna för ifyllnad av det standardiserade EU-faktabladet.

…

”(21) … Detta direktiv bör inte påverka nationell allmän avtalsrätt, till exempel bestämmelser om ett avtals giltighet, ingående eller verkan, om sådana allmänna avtalsrättsliga aspekter inte regleras i detta direktiv.

…

(66) Konsumenters förmåga att återbetala krediter före löptidens utgång kan spela en viktig roll för att främja konkurrens på den inre marknaden och unionsmedborgarnas fria rörlighet och hjälpa till att skapa den flexibilitet under kreditavtalets löptid som behövs för att främja finansiell stabilitet i enlighet med rekommendationerna från rådet för finansiell stabilitet. Det föreligger dock stora skillnader mellan de nationella principerna och villkoren för konsumenternas förmåga att återbetala sin kredit och gällande villkor för en sådan förtidsåterbetalning. Med beaktande av mångfalden hypotekslånemekanismer och det breda produktutbudet är vissa standarder för förtidsåterbetalning av kredit väsentliga på unionsnivå för att säkerställa att konsumenterna har möjlighet att återbetala sina skulder i förtid och att tillitsfullt jämföra erbjudanden för att finna de produkter som bäst passar deras behov. Medlemsstaterna bör därför, antingen genom lagstiftning eller genom andra medel som t.ex. avtalsklausuler, se till att konsumenterna har rätt till förtidsåterbetalning. Medlemsstaterna bör dock kunna fastställa villkoren för utövandet av denna rätt. Dessa villkor kan vara tidsbegränsningar för utövandet av denna rätt, olika behandling alltefter typen av kreditränta eller restriktioner beträffande omständigheterna för utövandet av rätten. Om förtidsåterbetalningen skulle infalla under en period där krediträntan är bunden, kan utövandet av denna rätt förenas med ett rättmätigt intresse hos konsumenten som ska fastställas av medlemsstaten. Ett sådant berättigat intresse kan exempelvis föreligga vid skilsmässa eller arbetslöshet. Det får i de villkor som fastställs av medlemsstaterna föreskrivas att kreditgivaren ska ha rätt till skälig och objektivt motiverad ersättning för eventuella kostnader med direkt koppling till förtidsbetalningen av krediten. I fall där medlemsstaterna föreskriver att kreditgivaren ska ha rätt till ersättning bör sådan ersättning vara skälig och objektivt motiverad ersättning för eventuella direkta kostnader för förtidsåterbetalningen av krediten i enlighet med de nationella bestämmelserna om ersättning. Ersättningen bör inte överstiga kreditgivarens finansiella förlust.”

6 I artikel 1 i detta direktiv, med rubriken ”Syfte”, föreskrivs följande:

”I detta direktiv fastställs ett gemensamt ramverk för vissa aspekter på medlemsstaternas lagar och andra författningar om avtal som gäller konsumentkredit som garanteras av en inteckning eller på annat vis avser bostadsfastighet …”

7 I artikel 2 i nämnda direktiv, med rubriken ”Harmoniseringsnivå”, föreskrivs följande i punkt 1:

”Detta direktiv ska inte hindra medlemsstaterna från att behålla eller införa striktare bestämmelser för att skydda konsumenterna, förutsatt att sådana bestämmelser står i överensstämmelse med deras förpliktelser enligt unionsrätten.”

8 I artikel 4 i samma direktiv, som har rubriken ”Definitioner”, föreskrivs följande:

”I detta direktiv används följande definitioner:

…

13. *konsumentens sammanlagda kreditkostnad*: kreditens totala kostnad för konsumenten enligt definitionen i artikel 3 g i [direktiv 2008/48], inklusive kostnaden för fastighetsvärdering om sådan värdering krävs för att få krediten men exklusive avgifter för överföring av äganderätt till fastighet. Denna omfattar inte avgifter som ska betalas av konsumenten på grund av bristande efterlevnad av de skyldigheter som fastställs i kreditavtalet.

…”

9 I artikel 14 i direktiv 2014/17, med rubriken ”Information som ska lämnas innan avtal ingås”, föreskrivs följande i punkterna 1 och 2:

”1. Medlemsstaterna ska se till att kreditgivaren och i tillämpliga fall kreditförmedlaren eller den utsedda representanten ger konsumenten anpassad information för att kunna jämföra de krediter som tillhandahålls på marknaden, bedöma deras konsekvenser och fatta ett välgrundat beslut om huruvida ett kreditavtal bör ingås

…

2. Den anpassade information som avses i punkt 1, på papper eller annat varaktigt medium, ska tillhandahållas genom det standardiserade EU-faktabladet enligt bilaga II.”

10 I artikel 25 i direktivet, med rubriken ”Förtidsbetalning”, föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna ska se till att konsumenten har rätt att helt eller delvis fullgöra sina förpliktelser enligt ett kreditavtal innan detta löper ut. I sådana fall ska konsumenten ha rätt till en nedsättning av konsumentens sammanlagda kreditkostnad, där nedsättningen ska utgöras av räntan och kostnaderna under avtalets återstående löptid.

…

3. Medlemsstaterna får föreskriva att kreditgivaren, om det är motiverat, ska ha rätt till skälig och objektiv ersättning för eventuella direkta kostnader för förtidsåterbetalningen men får inte ålägga konsumenten någon sanktion. Ersättningen får i det avseendet inte överstiga kreditgivarens finansiella förlust. Medlemsstaterna får på dessa villkor föreskriva att ersättningen inte ska överstiga en viss nivå eller endast ska tillåtas för en viss tidsperiod.

4. Om en konsument vill återbetala sina skulder enligt ett kreditavtal innan detta löper ut, ska kreditgivaren utan dröjsmål efter det att begäran mottagits på papper eller annat varaktigt medium till konsumenten lämna den information som behövs för att bedöma detta alternativ. Denna information ska åtminstone innehålla en uppskattning av kostnaderna för konsumenten av att återbetala skulderna innan kreditavtalet löper ut och klart och tydligt ange alla antaganden som tillämpas. Alla antaganden som använts ska vara rimliga och kunna motiveras.

…”

11 Bilaga II till direktivet, med rubriken ”Standardiserat EU-faktablad”, innehåller i del A en modell för detta faktablad. Enligt denna modell ska faktabladet bland annat innehålla följande uppgifter:

”…

9. Förtidsåterbetalning

Du kan återbetala lånet i förtid, antingen helt eller delvis.

…

(I tillämpliga fall) Avgift vid förtidsbetalning: [inför belopp eller, om detta inte är möjligt, beräkningsmetod]

…”

12 Bilaga II innehåller även en del B, med rubriken ”Instruktioner för att fylla i EU-faktabladet”, som har följande lydelse:

”När EU-faktabladet fylls i ska åtminstone följande instruktioner följas. Medlemsstaterna får dock förfina eller ta fram ytterligare instruktioner för hur EU-faktabladet ska fyllas i.

…

Avsnitt 9. Förtidsåterbetalning

…

2. I avsnittet Avgifter för förtidsåterbetalning, ska kreditgivaren uppmärksamma konsumenten på en eventuell avgift eller andra kostnader för förtidsåterbetalning för att kompensera kreditgivaren och om möjligt ange beloppet för dessa. Om kompensationsbeloppet är beroende av olika faktorer, såsom hur mycket som redan har betalats tillbaka eller vilken räntesats som gäller vid tidpunkten för förtidsåterbetalningen, ska kreditgivaren ange hur kompensationen kommer att beräknas och vilken den högsta avgiften kan bli, eller om detta inte är möjligt, genom att använda exempel visa konsumenten hur kompensationsnivån varierar vid olika scenarier.”

Tysk rätt

13 I 249 § punkt 1 i Bürgerliches Gesetzbuch (civillagen) (nedan kallad BGB), med rubriken ”Skadeståndets utformning och omfattning”, föreskrivs följande:

”Den som är skyldig att ersätta en skada ska återställa den situation som skulle ha förelegat om den omständighet som ligger till grund för ersättningsskyldigheten inte hade inträffat.”

14 I 252 § BGB, med rubriken ”Utebliven vinst”, föreskrivs följande:

”Den skada som ska ersättas omfattar även utebliven vinst. Med utebliven vinst avses den vinst som man rimligen kunde förvänta sig under normala förhållanden eller med hänsyn till särskilda omständigheter, i synnerhet med beaktande av de olika åtgärder som vidtagits.”

15 I 490 § BGB, med rubriken ”Extraordinär uppsägningsrätt”, föreskrivs följande i punkt 2:

”Låntagaren får, med iakttagande av de frister som anges i 488 § punkt 3 andra meningen, säga upp ett låneavtal i förtid, enligt vilket krediträntan ska fastställas och garanteras genom panträtt i fast

egendom eller till sjöss, om låntagarens berättigade intressen kräver det och sex månader har förflutit sedan lånet mottogs i sin helhet. Ett sådant intresse föreligger bland annat när låntagaren behöver använda den egendom som intecknats som säkerhet för lånet på annat sätt. Låntagaren är skyldig att ersätta kreditgivaren för den skada denne lidit till följd av den förtida uppsägningen …”

16 I 500 § BGB, med rubriken ”Låntagarens uppsägningsrätt; Förtidsåterbetalning”, föreskrivs följande i punkt 2:

”Låntagaren kan när som helst i förtid helt eller delvis fullgöra sina skyldigheter enligt ett konsumentkreditavtal. Med avvikelse från första meningen får en låntagare i ett konsumentkreditavtal för vilket en fast kreditränta har avtalats endast helt eller delvis fullgöra sina skyldigheter i förtid under den period då krediträntan fastställs om låntagaren har ett berättigat intresse av att göra detta.”

17 Artikel 25 i direktiv 2014/17 har införlivats med tysk rätt genom 502 § BGB, med rubriken ”Ersättning vid förtidsåterbetalning”. I denna bestämmelse föreskrivs följande:

”1) Vid förtidsåterbetalning får kreditgivaren kräva lämplig ersättning för den skada som är direkt kopplad till förtidsåterbetalningen, om låntagaren vid tidpunkten för återbetalningen är skyldig att betala ränta till en fast kreditränta. …

2) Det föreligger ingen rätt till ersättning vid förtidsåterbetalning om

…

2. informationen i avtalet om avtalets löptid, rätten att säga upp lånet eller beräkningen av sanktionen vid en förtidsåterbetalning är otillräcklig.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

18 Den 11 januari 2019 ingick klagandena i det nationella målet ett konsumentkreditavtal som avsåg en fastighet med VR Bank. Det rörde sig närmare bestämt om ett nettolån på 236 000 euro för att förvärva en lägenhet. Räntesatsen för lånet bands till och med den 30 januari 2029. Kreditavtalet innehöll även bestämmelser om förtidsåterbetalning av lånet och om ersättning vid förtidsåterbetalning. I klausulen om nämnda ersättning föreskrevs att kreditgivaren, vid beräkningen av den ekonomiska skada som kreditgivaren lidit till följd av förtidsåterbetalningen, skulle grunda sig på den så kallade tillgångs-/skuldmetoden, vilken Bundesgerichtshof (Federala högsta domstolen, Tyskland) ansåg var tillåten. Denna metod bygger på principen att kreditgivarens uteblivna vinst beräknas med beaktande av den fiktiva avkastning som kreditgivaren skulle kunna förvänta sig om denne återinvesterade de medel som frigjorts genom förtidsåterbetalning i hypoteksobligationer med samma löptid som lånet.

19 Efter det att en av klagandena i det nationella målet hade omplacerats av sin arbetsgivare sålde de, i maj 2020, den fasta egendom som avses i föregående punkt för 255 000 euro. De sade upp låneavtalet med verkan från och med den 30 juni 2020. Genom skrivelse av den 9 juni 2020 begärde VR Bank att klagandena i det nationella målet skulle betala 27 614,17 euro som ersättning för förtidsåterbetalningen av lånet. Klagandena i det nationella målet betalade denna ersättning, men krävde, genom skrivelse av den 19 april 2021, att VR Bank skulle återbetala ersättningen, eftersom de bed-

ömde att det inte förelåg någon skyldighet att betala ersättning. Med anledning av VR Banks beslut att inte återbetala ersättningen väckte klagandena i det nationella målet talan vid Landgericht Ravensburg (Regionala domstolen i Ravensburg, Tyskland), som är den hänskjutande domstolen.

20 Denna domstol undrar om 502 § BGB, enligt vilken VR Bank har rätt till ersättning för förtidsåterbetalning enligt tillgångs-/skuldmetoden, är förenlig med artikel 25.3 i direktiv 2014/17. Genom sina två första frågor önskar nämnda domstol särskilt få klarhet i huruvida den i artikel 25.3 i direktiv 2014/17 föreskrivna ersättningen till kreditgivaren för kostnader som förtidsåterbetalningen av lånet har gett upphov till även täcker utebliven vinst för kreditgivaren. Om så är fallet önskar den hänskjutande domstolen få klarhet i vilka krav som unionsrätten uppställer med avseende på den uteblivna vinsten, och särskilt om inkomster från en återinvestering ska beaktas.

21 Den hänskjutande domstolen anser å ena sidan att den omständigheten att det enligt artikel 25.3 första meningen i direktiv 2014/17 endast är möjligt att begära ersättning för eventuella direkta kostnader för förtidsåterbetalningen innebär att den ränta som konsumenten skulle ha varit tvungen att betala om han eller hon inte hade sagt upp avtalet i förtid inte kan beaktas. Enligt artikel 25.1 andra meningen i nämnda direktiv ska medlemsstaterna dessutom se till att konsumenten vid förtidsåterbetalning har rätt till en nedsättning av den sammanlagda kreditkostnaden, där nedsättningen ska utgöras av räntan och kostnaderna under avtalets återstående löptid, vilket skulle kunna leda till att ränta och kostnader under avtalets återstående löptid inte längre behöver betalas. Å andra sidan anser den hänskjutande domstolen att möjligheten att begränsa ersättningen till en viss tidsperiod skulle kunna tala för att den ränta som konsumenten skulle ha varit tvungen att betala om han eller hon inte hade sagt upp avtalet i förtid ska beaktas vid beräkningen av ersättningen till kreditgivaren.

22 Vad gäller de krav som följer av unionsrätten vid beräkningen av den uteblivna vinsten, har den hänskjutande domstolen påpekat att ordalydelsen i artikel 25.3 första meningen i direktiv 2014/17, enligt vilken medlemsstaterna får föreskriva att kreditgivaren har rätt till ”objektiv” ersättning, innebär att endast de kostnader som faktiskt och konkret har uppkommit kan beaktas vid denna beräkning. Artikel 25.4 andra meningen i direktiv 2014/17, enligt vilken kreditgivaren vid förtidsåterbetalning ”åtminstone” ska informera konsumenten om ”kostnaderna för … att återbetala skulderna innan kreditavtalet löper ut och klart och tydligt ange alla antaganden som tillämpas”, ger däremot intrycket att kreditgivaren skulle kunna beakta schabloninkomster från en återinvestering av de belopp som följer av en sådan återbetalning vid beräkningen av sin uteblivna vinst.

23 Slutligen undrar den hänskjutande domstolen om tillämpningsområdet för artikel 25 i direktiv 2014/17 även omfattar en situation i vilken konsumenten säger upp ett konsumentkreditavtal som avser bostadsfastighet med stöd av en av den nationella lagstiftaren föreskriven uppsägningsrätt, innan konsumenten återbetalar lånet i förtid till kreditgivaren. Det följer av begäran om förhandsavgörande att den hänskjutande domstolens frågor följer av att det i nationell lagstiftning föreskrivs två olika metoder för ersättning till kreditgivaren beroende på om konsumenten direkt har bett om förtidsåterbetalning utan att först säga upp avtalet på grundval av 500 § BGB, eller om begäran om förtidsåterbetalning inges efter det att konsumenten har utnyttjat sin extraordinära uppsägningsrätt av avtalet enligt 490 § BGB.

24 Mot denna bakgrund beslutade Landesgericht Ravensburg (Regionala domstolen i Ravensburg) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1) Ska begreppet ’skälig och objektiv ersättning för eventuella direkta kostnader för förtidsåterbetalningen’ i artikel 25.3 i direktiv 2014/17 tolkas så, att ersättningen även omfattar kreditgivarens uteblivna vinst, särskilt de framtida räntebetalningar som denne går miste om på grund av förtidsbetalningen?

2) Om fråga 1 besvaras jakande:

Innehåller unionsrätten, särskilt artikel 25.3 i direktiv 2014/17, riktlinjer för fastställandet av vilka av kreditgivarens intäkter från återinvestering av en i förtid återbetald konsumentkredit som avser bostadsfastighet som ska beaktas vid beräkningen av den uteblivna vinsten och vilka riktlinjer är det i så fall fråga om?

I synnerhet:

a) Måste kreditgivarens faktiska användning av det belopp som återbetalats i förtid beaktas i de nationella bestämmelserna i vilka denna beräkning regleras?

b) Får en nationell bestämmelse tillåta kreditgivaren att beräkna ersättningen för förtidsbetalningen på grundval av en fiktiv återinvestering i säkra kapitalmarknadsplaceringar med en motsvarande löptid (den så kallade tillgångs-/skuldmetoden)?

3) Är artikel 25 i direktiv 2014/17 även tillämplig i fall där konsumenten först säger upp ett konsumentkreditavtal som avser bostadsfastighet med stöd av en av den nationella lagstiftaren föreskriven uppsägningsrätt, innan denna återbetalar lånet i förtid till kreditgivaren?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den tredje frågan

25 Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje frågan, som ska prövas först, för att få klarhet i huruvida artikel 25 i direktiv 2014/17 ska tolkas så, att den även är tillämplig när konsumenten fullgör sina förpliktelser i förtid efter att ha sagt upp ett konsumentkreditavtal som avser en bostadsfastighet på de villkor som anges i nationell rätt.

26 VR Bank har gjort gällande att denna fråga inte kan tas upp till sakprövning på grund av att den inte är relevant för att avgöra det nationella målet. Domstolen nöjer sig med att konstatera att frågan huruvida och i vilken utsträckning artikel 25 i direktiv 2014/17 är tillämplig i ett sådant fall som det som är aktuellt i det nationella målet hänför sig till prövningen i sak och inte till huruvida den kan tas upp till sakprövning, varför denna invändning om rättegångshinder ska underkännas.

27 Domstolen erinrar om att medlemsstaterna enligt artikel 25.1 i direktiv 2014/17 ska se till att konsumenten har rätt att helt eller delvis fullgöra sina förpliktelser enligt ett kreditavtal innan detta löper ut.

28 Det ska i detta hänseende påpekas att direktiv 2014/17 inte innehåller något krav avseende formerna och villkoren för eller rättsverkningarna av låntagarens extraordinära uppsägningsrätt. Såsom framgår av skäl 21 i direktivet är det tvärtom så, att det inte påverkar nationell allmän avtalsrätt, till exempel bestämmelser om ett avtals giltighet, ingående eller verkan, om sådana allmänna avtalsrättsliga aspekter inte regleras i detta direktiv.

29 Det ska dessutom erinras om att enligt artikel 2.1 i direktiv 2014/17, jämförd med skäl 7 i samma direktiv, har medlemsstaterna, i syfte att skydda konsumenterna, rätt att införa striktare bestämmelser om bland annat marknadsstruktur och marknadsaktörer, tillgängliga produktkategorier och förfaranden för kreditgivning.

30 När medlemsstaterna inför striktare bestämmelser är de emellertid skyldiga att säkerställa den ändamålsenliga verkan av direktiv 2014/17, och särskilt av artikel 25 i direktivet, med hänsyn till dess syfte (se, analogt, dom av den 19 december 2019, Rust-Hackner m.fl., C-355/18-C-357/18 och C-479/18, EU:C:2019:1123, punkterna 55 och 62).

31 Såsom framgår av skäl 66 i direktiv 2014/17 syftar artikel 25 i detta direktiv till att göra det möjligt för konsumenterna att fullgöra sina förpliktelser före det datum som anges i kreditavtalet, så att de kan dra största möjliga nytta av den inre marknaden, särskilt genom att jämföra erbjudanden för att välja ut de produkter som bäst passar deras behov. Det framgår dessutom av skälen 5 och 6 i detta direktiv att ett av syftena med direktivet är att säkerställa ett starkt konsumentskydd.

32 Under dessa omständigheter ger artikel 25 i direktiv 2014/17, såsom generaladvokaten har påpekat i punkterna 82 och 83 i sitt förslag till avgörande, konsumenten en rätt till förtidsåterbetalning utan att det anges hur denna rätt ska utövas. Även om det följaktligen ankommer på den nationella lagstiftaren att fastställa formerna för utövandet, skulle det strida mot direktivets syfte om det skydd som det garanterar konsumenten berodde på konsumentens eventuella val av den ena eller den andra av dessa former, nämligen att utöva sin rätt att säga upp kreditavtalet före förtidsåterbetalningen i enlighet med nationell rätt.

33 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den tredje frågan besvaras enligt följande. Artikel 25 i direktiv 2014/17 ska tolkas så, att den även är tillämplig när konsumenten fullgör sina förpliktelser i förtid efter att ha sagt upp ett konsumentkreditavtal som avser en bostadsfastighet på de villkor som anges i nationell rätt.

Den första frågan

34 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 25.3 första meningen i direktiv 2014/17 ska tolkas så, att den utgör hinder för nationell lagstiftning som, med avseende på den skäliga och objektiva ersättning för eventuella direkta kostnader som uppstår till följd av förtidsåterbetalningen av krediten, vilken kreditgivaren har rätt till enligt denna bestämmelse, beaktar kreditgivarens uteblivna vinst vilken är en direkt följd av denna förtidsåterbetalning, och särskilt de framtida räntebetalningar som kreditgivaren går miste om på grund av förtidsbetalningen.

35 I enlighet med fast rättspraxis ska vid tolkningen av en unionsbestämmelse inte bara lydelsen beaktas, utan också sammanhanget och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som bestämmelsen ingår i (se, för ett liknande resonemang, dom av den 24 oktober 2019, Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato (Direkttilldelning av ett avtal om allmän trafik), C-515/18, EU:C:2019:893, punkt 23).

36 Det ska i detta hänseende erinras om att enligt artikel 25.3 i direktiv 2014/17 får medlemsstaterna föreskriva att kreditgivaren ska ha rätt till skälig och objektiv ersättning för eventuella kostnader som uppstår till följd av förtidsåterbetalningen av krediten. Konsumenten får dock inte åläggas någon sanktion och ersättningen får inte överstiga kreditgivarens finansiella förlust. Medlemsstaterna får dessutom föreskriva att ersättningen inte ska överstiga en viss nivå eller endast ska tillåtas för en viss tidsperiod.

37 Vad för det första gäller begreppet ”eventuella direkta kostnader för förtidsåterbetalningen” noterar domstolen att innebörden av begreppet kostnader visserligen inte är entydig, men att en analys av det sammanhang i vilket bestämmelsen ingår ger användbara upplysningar för tolkningen av detta begrepp.

38 Det ska inledningsvis påpekas att det i artikel 25.3 andra meningen i direktiv 2014/17 fastställs en övre gräns för den ersättning för den finansiella förlusten som får betalas ut till kreditgivaren i samband med en förtidsåterbetalning. Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 29 i sitt förslag till avgörande tyder en sådan övre gräns på att unionslagstiftaren inte har haft för avsikt att utesluta att en sådan eventuell finansiell förlust som är kopplad till den ränta som kreditgivaren inte erhåller på grund av förtidsåterbetalningen kan beaktas vid beräkningen av ersättningen.

39 Vidare skulle den möjlighet för medlemsstaterna, som anges i artikel 25.3 tredje meningen i direktiv 2014/17, att föreskriva att kreditgivaren endast kan kräva sådan ersättning för en viss tidsperiod vara meningslös om endast kreditgivarens ytterligare administrativa kostnader till följd av förtidsåterbetalningen kunde beaktas vid beräkningen av ersättningen. Detta då dessa administrativa kostnader endast uppkommer en gång och inte sträcker sig över en längre tidsperiod.

40 Slutligen visar hänvisningen i artikel 25.3 första meningen i direktiv 2014/17 till ”eventuella” kostnader att unionslagstiftaren inte har begränsat bemyndigandet för medlemsstaterna att införa ett system för ersättning till enbart de administrativa kostnader för förtidsåterbetalningen som faktiskt har uppkommit för kreditgivaren, utan att detta system även kan omfatta kreditgivarens uteblivna vinst, vars omfattning ännu inte har fastställts vid tidpunkten för förtidsåterbetalningen av krediten.

41 För det andra bekräftas denna tolkning av det sammanhang i vilket artikel 25 i direktiv 2014/17 ingår. Till att börja med framgår det nämligen av omfattningen av kreditgivarens informationsskyldighet att unionslagstiftaren har utgått från att kreditgivarens rätt till ersättning, vilken medlemsstaterna själva får fastställa, kan inbegripa utebliven vinst för kreditgivaren.

42 I artikel 25.4 i direktiv 2014/17 föreskrivs sålunda en skyldighet för kreditgivaren att till konsumenten lämna den information som behövs för att denne ska kunna undersöka möjligheten att återbetala lånet i förtid. Härav följer att det inte är uteslutet att konsumenten vid en sådan återbetalning har andra förpliktelser gentemot kreditgivaren än att återbetala lånebeloppet. På samma sätt visar den omständigheten att det i denna bestämmelse hänvisas till de ”antaganden som tillämpas” av kreditgivaren att beräkningen av den ersättning som ska betalas till kreditgivaren vid förtidsåterbetalning inte är begränsad till enbart det fall i vilket konsumenten betalar de administrativa kostnader som kreditgivaren faktiskt har till följd av förtidsåterbetalningen.

43 Vidare ska det erinras om att kreditgivaren, enligt artikel 14.1 och 14.2 i direktiv 2014/17, är skyldig att ge konsumenten den information som ska lämnas innan avtal ingås genom det standardiserade EU-faktabladet. Modellen för detta blad finns i del A i bilaga II till detta direktiv. I avsnitt 9 i nämnda modell, med rubriken ”Förtidsåterbetalning”, preciseras vilken information som ska ges till konsumenten för det fall en sådan återbetalning innebär att konsumenten åläggs att betala en ”avgift vid förtidsbetalning”.

44 Avsnitt 9 i del B i bilaga II till nämnda direktiv innehåller instruktioner för att fylla i EU-faktabladet vad särskilt gäller förtidsåterbetalning. Det framgår av dessa instruktioner att kompensationsbeloppet är beroende av olika faktorer, såsom ”hur mycket som redan har betalats tillbaka eller vilken räntesats som gäller vid tidpunkten för förtidsåterbetalningen”. Detta visar att begreppet ersättning kan täcka andra kostnader än de ytterligare administrativa kostnader som uppkommer för kreditgivaren till följd av förtidsåterbetalningen, eftersom dessa kostnader normalt inte är beroende av den gällande räntesatsen. Enligt avsnitt 9 i del B i bilaga II ska kreditgivaren, i avsnittet om avgifter för förtidsåterbetalning, uppmärksamma konsumenten på ”en eventuell avgift eller andra kostnader för förtidsåterbetalning för att kompensera kreditgivaren”. Även detta visar att begreppet ”kostnader” vid förtidsåterbetalning kan täcka andra kostnader än dessa ytterligare administrativa kostnader.

45 För det andra föreskrivs i artikel 16.4 b i direktiv 2008/48, i vilken det fastställs på vilka villkor medlemsstaterna får tillåta att det ersättningstak som föreskrivs i artikel 16.2 i direktivet överskrids, att medlemsstaterna får föreskriva att kreditgivaren undantagsvis får kräva högre kompensation, om han kan bevisa att den förlust han lidit till följd av förtidsåterbetalningen överstiger det belopp som fastställts enligt sistnämnda bestämmelse. Detta visar, såsom generaladvokaten har påpekat i punkterna 54 och 55 i sitt förslag till avgörande, att den ränta som inte längre uppbärs från och med förtidsåterbetalningen kan vara ersättningsgill och att unionslagstiftaren har ansett att kreditgivarens finansiella förlust i form av ränta kan ingå bland de eventuella kostnader som uppstår till följd av återbetalningen. Det framgår inte av ordalydelsen i artikel 25.3 i direktiv 2014/17 att unionslagstiftaren har haft för avsikt att ändra denna situation vad gäller konsumentkreditavtal som avser bostadsfastighet.

46 För det tredje skulle en tolkning enligt vilken medlemsstaterna inte kan föreskriva att kreditgivarens uteblivna vinst ska ersättas vid förtidsåterbetalning strida mot syftet med direktiv 2014/17. I artikel 1 i detta direktiv föreskrivs nämligen att det i direktivet fastställs ett gemensamt ramverk för vissa aspekter på medlemsstaternas lagar och andra författningar om avtal som gäller konsumentkredit och i näst sista meningen i skäl 66 i nämnda direktiv föreskrivs att ersättningen ska beräknas i enlighet med de nationella bestämmelserna om ersättning. Det följer således av artikel 1 och artikel 25.3 i direktiv 2014/17, jämförda med skäl 66 i samma direktiv, att unionslagstiftaren har överlåtit åt medlemsstaterna att fastställa vilka kostnadskomponenter som ska accepteras, under förutsättning att det rör sig om en skälig och objektiv ersättning för kostnader som uppstått direkt till följd av förtidsåterbetalningen av krediten, att det inte är fråga om en sanktion för konsumenten och att ersättningen inte överstiger kreditgivarens finansiella förlust.

47 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkterna 47 och 51 i sitt förslag till avgörande är inte det enda syftet med direktiv 2014/17 att skapa ett starkt konsumentskydd, utan direktivet syftar även till att skapa en inre marknad för konsumentkreditavtal som avser bostadsfastighet vilken är såväl effektiv som konkurrenskraftig. Den nationella lagstiftaren kan således, mot bakgrund av den möjlighet som denne getts att fastställa vilka kostnadskomponenter som ska accepteras, inkludera kreditgivarens uteblivna vinst bland de komponenter som ska ingå i ersättningen när

lagstiftaren anser att detta är nödvändigt för att främja syftena med direktiv 2014/17 på den egna marknaden för bostadsfastigheter. Såsom generaladvokaten har angett i punkt 50 i sitt förslag till avgörande är det dessutom, när systemet inte medger att kreditgivarna får ersättning för uteblivna förväntade ränteintäkter, tänkbart att dessa väljer att använda sig av strategier som kan få oönskade effekter på målen för direktiv 2014/17. Kreditgivarna kan till exempel välja att begränsa utbudet av kreditprodukter eller ta ut högre räntor av alla konsumenter.

48 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första frågan besvaras enligt följande. Artikel 25.3 första meningen i direktiv 2014/17 ska tolkas så, att den inte utgör hinder för nationell lagstiftning som, med avseende på ersättning till kreditgivaren vid förtidsåterbetalning av en kredit som avser en bostadsfastighet, beaktar kreditgivarens uteblivna vinst vilken är en direkt följd av denna förtidsåterbetalning, och särskilt de framtida räntebetalningar som kreditgivaren går miste om på grund av förtidsbetalningen, under förutsättning att det rör sig om skälig och objektiv ersättning, att det inte är fråga om en sanktion för konsumenten och att ersättningen inte överstiger kreditgivarens finansiella förlust.

Den andra frågan

49 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida artikel 25.3 i direktiv 2014/17 ska tolkas så, att den innehåller riktlinjer för fastställandet av vilka av kreditgivarens intäkter från återinvestering av en i förtid återbetald konsumentkredit som avser en bostadsfastighet som ska beaktas vid beräkningen av den uteblivna vinsten och, i så fall, huruvida det i nationell lagstiftning, enligt dessa riktlinjer, bland annat måste beaktas på vilket sätt som kreditgivaren faktiskt använder det belopp som återbetalats i förtid, och, om så är fallet, huruvida nationell lagstiftning kan ge kreditgivaren rätt att beräkna den uteblivna vinsten med beaktande av skillnaden mellan förlusten av den avtalsenliga ränta som återstod på lånet och schablonavkastningen på det belopp som återbetalats i förtid om det återinvesterades i säkra värdepapper på kapitalmarknaden med samma löptid som lånet.

50 Domstolen erinrar för det första om att, såsom angetts i punkt 46 ovan, den omständigheten att skäl 66 i direktiv 2014/17 uttryckligen hänvisar till nationella bestämmelser om ersättning visar att artikel 25.3 första och andra meningarna i direktiv 2014/17 endast föreskriver att ersättningen ska vara skälig och objektiv, enbart ska täcka den direkta skadan, inte ska utgöra en sanktion för konsumenten och inte ska överstiga kreditgivarens finansiella förlust. Direktivet innehåller ingen annan konkret uppgift om hur den eventuella ersättningen ska beräknas. Det ankommer således på medlemsstaterna att anta närmare bestämmelser om detta.

51 Detta konstaterande bekräftas av artikel 25.3 första och tredje meningen i direktiv 2014/17, av vilken det bland annat framgår att medlemsstaterna ”får föreskriva” villkor för ersättningen. Vidare framgår det av avsnitt 9 i modellen för standardiserat EU-faktablad i del A i bilaga II till direktiv 2014/17 att kreditgivaren ska ange beloppet eller, om detta inte är möjligt, metoden för beräkning av eventuella avgifter för förtidsåterbetalning, vilket förutsätter att det finns flera metoder för att beräkna ersättningen för förtidsåterbetalning.

52 Vad för det andra gäller frågan huruvida det i nationell lagstiftning måste beaktas på vilket sätt som kreditgivaren faktiskt använder det belopp som återbetalats i förtid, anges det redan i punkt 40 ovan att hänvisningen i artikel 25.3 i direktiv 2014/17 till kreditgivarens ”eventuella” kostnader visar att beräkningen av dessa kostnader inte nödvändigtvis måste grunda sig på den faktiska användningen av det belopp som återbetalas i förtid, utan att metoden för att beräkna dessa kostnader även kan beakta kreditgivarens uteblivna vinst, vars omfattning ännu inte har

fastställts vid tidpunkten för förtidsåterbetalningen av krediten. Såsom generaladvokaten har påpekat, i punkterna 60–62 i sitt förslag till avgörande, är den omständigheten att ersättningen beräknas med hjälp av en metod som innefattar en hypotetisk faktor inte oförenlig med direktiv 2014/17, så länge kraven i artikel 25.3 första och andra meningarna i direktiv 2014/17 är uppfyllda.

53 Vad för det tredje gäller tillåtligheten av den så kallade tillgångs-/skuldmetoden, ankommer det på den hänskjutande domstolen att pröva huruvida beräkningen av avkastningen från återinvestering av medel från en kredit som återbetalats i förtid på grundval av en schablonmässig återinvestering i säkra värdepapper på kapitalmarknaden med samma löptid uppfyller kraven i artikel 25.3 i direktiv 2014/17, det vill säga att det rör sig om en skälig och objektiv ersättning, vilken inte utgör en sanktion för konsumenten och inte överstiger kreditgivarens finansiella förlust.

54 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den andra frågan besvaras enligt följande. Artikel 25.3 i direktiv 2014/17 ska tolkas så, att vid förtidsåterbetalning av en konsumentkredit som avser en bostadsfastighet ska medlemsstaterna se till att kreditgivarens beräkning av den uteblivna vinsten, med beaktande av schablonavkastningen på det belopp som återbetalats i förtid, leder till att ersättningen är skälig och objektiv, att den inte överstiger kreditgivarens finansiella förlust och inte utgör en sanktion för konsumenten. Direktiv 2014/17 kräver inte att det vid en sådan beräkning tas hänsyn till hur kreditgivaren faktiskt använder det belopp som återbetalas i förtid.

Rättegångskostnader

55 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (femte avdelningen) följande:

1) Artikel 25.3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/17/EU av den 4 februari 2014 om konsumentkreditavtal som avser bostadsfastighet och om ändring av direktiven 2008/48/EG och 2013/36/EU och förordning (EU) nr 1093/2010

ska tolkas så,

att den även är tillämplig när konsumenten fullgör sina förpliktelser i förtid efter att ha sagt upp ett konsumentkreditavtal som avser en bostadsfastighet på de villkor som anges i nationell rätt.

2) Artikel 25.3 första meningen i direktiv 2014/17

ska tolkas så,

att den inte utgör hinder för nationell lagstiftning som, med avseende på ersättning till kreditgivaren vid förtidsåterbetalning av en kredit som avser en bostadsfastighet, beaktar kreditgivarens uteblivna vinst vilken är en direkt följd av denna förtidsåterbetalning, och särskilt de framtida räntebetalningar som kreditgivaren går miste om på grund av förtidsbetalningen, under förutsättning att det rör sig om skälig

och objektiv ersättning, att det inte är fråga om en sanktion för konsumenten och att ersättningen inte överstiger kreditgivarens finansiella förlust.

3) Artikel 25.3 i direktiv 2014/17

ska tolkas så,

att vid förtidsåterbetalning av en konsumentkredit som avser en bostadsfastighet ska medlemsstaterna se till att kreditgivarens beräkning av den uteblivna vinsten, med beaktande av schablonavkastningen på det belopp som återbetalats i förtid, leder till att ersättningen är skälig och objektiv, att den inte överstiger kreditgivarens finansiella förlust och inte utgör en sanktion för konsumenten. Direktiv 2014/17 kräver inte att det vid en sådan beräkning tas hänsyn till hur kreditgivaren faktiskt använder det belopp som återbetalas i förtid.

Underskrifter